

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ
Београд, 22.08.2024. године

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Одлуком Наставно-научног већа Правног факултета Универзитета у Београду донетој на седници која је одржана 24. јуна 2024. године одређени смо за чланове Комисије за преглед и оцену докторске дисертације кандидаткиње **Саре М. Зарубице**, под насловом **„Ризици у уговору о осигурању живота са посебним освртом на катастрофалне ризике”**. Након увида у дотичну докторску расправу, слободни смо да поднесемо Наставно-научном већу следећи

РЕФЕРАТ
О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидаткињи и дисертацији

а) Основни подаци о кандидаткињи

Сара Зарубица рођена је 05. августа 1988. године у Госпићу, у Републици Хрватској. Основну школу „Бора Станковић” у Београду завршила је као носилац дипломе „Вук Караџић”. Нижу музичку школу „Даворин Јенко” и Четврту београдску гимназију (природно-математички смер) у Београду завршила је са одличним успехом.

Основне студије на Правном факултету Универзитета у Београду (правосудно-управни смер) уписала је школске 2007/2008 године, завршивши их у року, 2011. године, са просечном оценом 8.39, стекавши звање дипломираног правника. Током основних студија израдила је и успешно одбранила неколико семинарских радова. Након основних студија, 2011. године је уписала је мастер студије на Правном факултету Универзитета у Београду, трговинскоправни модул, које је завршила 2013. године са просечном оценом 8.25, стекавши академски назив мастер из уже трговинскоправне научне области.

Докторске студије је уписала на Правном факултету Универзитета у Београду у школској 2013/2014. години, за пословноправну ужу научну област. Током докторских студија положила је следеће испите, односно одбранила следеће радове:

- Методи научноистраживачког рада и вештине, комисија у саставу професор др Наташа Петровић Томић и професор др Саша Бован (оцена 9);
- Приступни рад на тему: „Осигурање живота у Сједињеним америчким државама”;

- Први усмени докторски испит, комисија у саставу професор др Мирко Васиљевић, професор др Небојша Јовановић и професор др Душан Поповић, предмети:
(а) Компанијско право (оцена 8); (б) Трговинско право (оцена 8); (ц) Право интелектуалне својине (оцена 8);
- Други усмени докторски испит пред комисијом у саставу професор др Наташа Петровић Томић и професор др Душан Поповић, предмети:
(а) Право осигурања (оцена 10); (б) Право конкуренције (оцена 7);
- Семинарски рад на тему „Нови канали продаје осигурања у Србији”.

Говори и служи се енглеским (*University of Cambridge ESOL Examinations, Certificate in Professional English - CPE*), немачким и италијанским језиком.

Професионално искуство:

У децембру 2011. године отпочела је рад као адвокатски приправник у адвокатској канцеларији Здравка Петровића. Приправнички стаж је завршила у марту 2014. године. У новембру 2014. године положила је правосудни испит.

Марта месеца 2014. године отпочела је рад у Секретаријату Министарства унутрашњих послова, у Одељењу за стамбене послове. У септембру 2017. године прешла је у Одељење за нормативне послове, такође у Секретаријату Министарства унутрашњих послова. У јулу 2023. године постављена је за шефа Одсека за имовинско-правно заступање, у Одељењу за послове заступања, такође у Секретаријату Министарства унутрашњих послова, где ради и данас.

Августа 2016. године изабрана је у звање асистента на Универзитету Привредна академија, Правном факултету за привреду и правосудје, за грађанскоправну ужу научну област, по основу уговора о раду ван радног односа.

б) Списак радова

Кандидаткиња је досад учествовала на међународним научним конференцијама:

1. Роџића М., Роџића С. (2013), *Lebensversicherungsvertrag in Serbien Versicherungsgeschichte osterreichs*, Band XI, Ethik-Nachhaltigkeit-Versicherung, Dr dr Wolfgang Rohrbach, Vien, стр. 617-628.
2. Смиљанић И., Зарубица С. (2018), Светска криза и њен утицај на тржиште осигурања у земљама југоисточне Европе, Зборник радова са XXI међународног научног скупа Одговорност за штету, накнада штете и осигурање, Институт за упоредно право, Удружење за одштетно право, Правосудна академија, Београд-Ваљево, стр. 307-322.
3. Роџића, М., Матијашевић, Ј., Зарубица, С. (2021), *Iskustva i stavovi studenata Pravnog fakulteteta povodom online nastave i primene Microsoft Teams platforme*, XXVII skup Trendovi razvoja: „On-line nastava na univerzitetima”, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad, стр. 39-42.

4. Matijašević, J., Jakovljević, M., Zarubica, S. (2024), Značaj portala eNauka i statistika osnovnih parametara koji se tiču naučnoistraživačkih organizacija, Zbornik radova sa XXX skupa Trend – Nastavnici i saradnici kao centar promena u visokom obrazovanju, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad, стр. 44-47.

Кандидаткиња је досад објавила следеће радове:

Научни радови:

1. Почуча С., Крстинић Д. (2013), Историјски развој животног осигурања, Право-теорија и пракса, бр. 4-6, Нови Сад, стр. 25-34.
2. Његомир В., Петровић З., Почуча С. (2013), Карактеристике осигурања пољопривредне производње – случај земаља бивше Југославије, Економика пољопривреде, бр. 4, Институт за економику пољопривреде, Београд, стр. 729-743.
3. Почуча, С. (2014), Осигурање живота у Републици Србији и у свету, Задужбина Андрејевић, Београд.
4. Golić D., Počuča S. (2014), Statistički regioni u Srbiji, Kultura polisa, god. XI, br. 23, Novi Sad, стр. 325-339.
5. Малешић С., Почуча С. (2016), Алтернативне санкције у кривичном законодавству Србије, Култура полиса, год. XIII, бр. 30, Нови Сад, стр. 389-400.
6. Голић Д., Почуча С. (2017), Децентрализовани и поверени послови државне управе у области пољопривреде, Економика пољопривреде, вол. 64, бр. 2, Београд, стр. 769-785.
7. Матијашевић-Обрадовић Ј., Зарубица С. (2019), Значај медицинског вештачења урачунљивости у кривичном и парничном поступку, Култура полиса, Култура – Полис Нови Сад и Институт за европске студије Београд, вол. 16, бр. 38, Нови Сад, стр. 695-706.
8. Матијашевић-Обрадовић Ј., Зарубица С. (2019), Интернет и злоупотребе у сајбер простору, Европско законодавство, Институт за међународну политику и привреду (ИМПП), година XVIII, бр. 67, Београд, стр. 246-257.
9. Матијашевић-Обрадовић Ј., Царић М., Зарубица С. (2019), Значај интернационализације универзитета и њен утицај на квалитет образовања, Зборник радова са XXVI Скупа Трендови развоја: „Иновације у модерном образовању“, (ур. Владимир Катић), Копаоник, стр. 571-574.
10. Matijašević-Obrađović J., Zarubica S. (2020), Participation of the Activity Classification Sectors in the Emission of Pollutants, with regard to Criminal Legislation, Economics of Agriculture, vol. 67, no. 1, Institute of Agricultural Economics, Belgrade, pp. 239-251.
11. Голић Д., Зарубица С. (2020), Ванредно стање и ванредна ситуација у околностима вируса COVID-19, Култура полиса, година XVII, посебно издање 2, Нови Сад, стр. 37-53.

12. Matijašević J., Zarubica S. (2020), The types and Conditions of Application of Special Evidentiary Procedures and Preventive Security Measures Employed by Security Agencies, *Pravo-teorija i praksa*, Vol. 37. No. 4, 26-41, Novi Sad, pp. 26-41.
13. Krstinić, D., Zarubica, S. (2021), Enforcement of public notary documents, *Pravo-teorija i praksa*, Vol. 38, No. 1, 42-54, Novi Sad, pp. 42-54.
14. Радловић, Д., Зарубица, С. (2021), Потреба и разлози за осигурањем јавних бележника приликом обаљања јавнобележничке делатности. *Култура полиса – специјално издање*, Вол. 18, бр. 2, Нови Сад, стр. 135-155.
15. Matijašević, J., Zarubica, S. (2021), Smuggling and illegal trade as forms of economic crime, Vol. 38, No. 3, 28-41, Novi Sad, pp. 28-41.
16. Korica S., Zarubica S. (2021), Competent and professional performance of insurance business as a part of the protection of the rights and interests of insurance service users, *Pravo – teorija i praksa*, Vol. 38. No. 4, Novi Sad, pp. 75-86.
17. Zarubica S., Korica, S. (2023), Protection of consumers rights in life insurance contracts, *Pravo – teorija i praksa*, Vol 40, No. 1, Novi Sad, pp. 27-42.

в) Оцена најзначајнијих објављених радова

1. Počuča M., Počuča S. (2013), *Lebensversicherungvertrag in Serbien Versicherungsgeschichte osterreichs, Band XI, Ethik-Nachhaltigkeit-Versicherung, Dr dr Volfgang Rohrbach, Vien.*

Аутори се у раду баве питањем животног осигурања у Србији. Прате се модалитети осигурања, нормативно правна решења која су на снази. Централни део рада бави се односом уговора о осигурању живота у Србији и сличним уговорима у Аустрији као земљи са развијеним моделима осигурања живота у Европи. Долазак аустријских осигуравајућих друштава у Србију утицао је на уговоре о осигурању живота и праксу осигурања живота у Србији. Значајан број уговора у том периоду наши грађани су склопили са иностраним осигуравајућим кућама и на тај начин су извршили снажан утицај на домаћа осигуравајућа друштва да измене моделе и побољшају понуду у делу животног осигурања.

2. Почуча С., Крстинић Д. (2013), *Историјски развој животног осигурања, Право-теорија и пракса, бр. 4-6, Нови Сад.*

Аутори се баве историјским развојем животног осигурања. Први почеци неких облика обезбеђења имовине и живота сежу у далеку прошлост. Са појавом робно-новчаних односа и класног друштва почиње се са обављањем делатности осигурања. Кроз развој осигурања, његова основна функција се не мења, та функција остаје заштита имовине и лица. Осигурање живота, као врста осигурања лица, данас заузима значајно место у делатности осигурања уопште. Премије осигурања на светском тржишту стално расту, као што се и сам удео животних осигурања у укупној структури премија све више повећава. Још 1996. године, заузимао је 57%, док су остала неживотна осигурања заузимала 43%.

3. Његомир В., Петровић З., Почуча С. (2013), Карактеристике осигурања пољопривредне производње – случај земаља бивше Југославије, Економика пољопривреде, бр. 4, Институт за економику пољопривреде, Београд.

Аутори се баве карактеристикама осигурања пољопривредне производње. Пољопривредна производња има изузетан значај у економијама свих земаља бивше Југославије, релативно посматрано знатно више од светског просека. Ова производња остварује се на отвореном и изложена је дејству знатно већег броја ризика у односу на друге делатности. Предмет истраживања у раду јесте осигурање пољопривредне производње као један од механизма управљања ризицима у овој делатности. Циљ истраживања у раду јесте указивање на кључни значај ове врсте осигурања и детерминисање компаративних разлика у ефикасности његовог спровођења у Србији са другим земљама бивше заједничке државе како би се идентификовали проблеми и предложиле потенцијалне солуције. У раду се најпре указује на значај и опште карактеристике осигурања пољопривреде а потом на заједничке карактеристике ове врсте осигурања у свим земљама бивше Југославије, а потом анализира успешност спровођења ове врсте осигурања у наведеним земљама. Резултати спроведених истраживања значајни су за осигуравајућа друштва у земљама региона, а могу бити корисни и пољопривредним произвођачима као и државним органима заинтересованим за успешну и одрживу пољопривредну производњу.

4. Смиљанић И., Зарубица С. (2018), Светска криза и њен утицај на тржиште осигурања у земљама југоисточне Европе, *Зборник радова са XXI међународног научног скупа Одговорност за штету, накнада штете и осигурање*, Институт за упоредно право, Удружење за одштетно право, Правосудна академија, Београд-Ваљево.

Предмет и садржина овог рада је анализа утицаја светске кризе на тржиште осигурања у свету са посебним освртом на Југоистичну Европу. Аутори се баве стањем и тренутним проблемима унутар тржишта осигурања. Трошкови пословања осигуравајућих друштава, посебно се анализирају због високог удела трошкова поступка осигурања. Научној јавности предочени су и анализирани подаци о уделима премије осигурања у БДП-у у земљама југоисточне Европе. У закључном делу аутори дају предлоге мера за правазилажење кризе и унапређења тржишта осигурања у Србији.

5. Почуча С., Крстинић Д. (2013), Историјски развој права осигурања живота, *Право-теорија и пракса*, бр. 4-6, Нови Сад.

Аутори анализирају настанак и развој института осигурања живота како у свету тако и у Србији, хронолошки од првих почетака осигурања, који настају појавом робновчаних односа и класног друштва. Рад се бави развојем института осигурања и деобом самог осигурања на осигурања ствари и лица. Део рада посвећен је и развоју осигурања у Србији и утицају страних осигурања.

6. Почуча С. (2014), *Осигурање живота у Републици Србији и у свету*, Задужбина Андрејевић, Београд.

У монографији ауторка је систематично и свеобухватно обрадила материју животног осигурања и уговора о осигурању живота у Републици Србији и свету. Посебан осврт дат је на нове моделе осигурања. Уводни део књиге бави се и историјским развојем осигурања у свету и Србији. Средишњи део монографије бави се позитивноправном анализом уговора о осигурању живота, почевши од основних карактеристика уговора, његових елемената и постојећих модела који су у примени у посматраном времену. Анализирани су и специфичности уговора о осигурању живота у Србији као земљи континенталног права у односу на земље англосаксонског права.

7. Голић Д., Зарубица С. (2020), *Ванредно стање и ванредна ситуација у околностима вируса ЦОВИД-19*, Култура полиса, година XVII, посебно издање 2, Нови Сад.

У раду аутори се баве правним питањима у вези са ванредним стањем и ванредном ситуацијом изазваном пандемијом вируса ЦОВИД-19. Стања која онемогућавају редовно функционисање државног поретка захтевају одговарајућу правну регулативу, која упркос томе што донекле мења принципе на којима он почива, потпадају под уставни оквир. У ситуацији постојања ванредних прилика активира се посебан правни режим у коме су могућа одступања и од гарантованих људских права. Ипак, та стања су временски ограничена, уз нужна додатна ограничења која онемогућавају злоупотребу власти. У правном систему Србије, уз уставом дефинисано ванредно стање, законом је уређено и стање ванредних ситуација. Иако између њих у садржинском смислу не постоје јасне разлике, него је то препуштено процени надлежних органа, њихов правни режим је различит. Епидемија ЦОВИД-19 је актуелизовала ова питања, те отворила извесне дилеме у погледу исправности проглашења ванредног стања и његове делотворности.

8. Korica S., Zarubica S. (2021), *Competent and professional performance of insurance business as a part of the protection of the rights and interests of insurance service users*, *Pravo – teorija i praksa*, Vol. 38. No. 4, 75-86, Novi Sad.

У раду аутори се баве питањима стручног и професионалног обављања послова осигурања као делом заштите права и интереса корисника услуга осигурања. Осигурање представља делатност која у све већој мери постаје значајна за све друштвене токове. Наиме, све привредне и друге друштвено корисне делатности, са полисом осигурања обезбеђују сигурност пословања и то без обзира на ризике који могу настати. Стога је стручно и професионално обављање послова осигурања, којим се између осталог штите права и интереси корисника услуга осигурања од круцијалне важности за ову делатност. Управо из тог разлога смо, у оквиру овог рада ставили нарочит нагласак на обавезе стручног и професионалног обављања послова осигурања које су предвиђене Директивом о дистрибуцији

осигурања Европске уније, а потом и према Смерницама Народне банке Србије о минималним стандардима понашања и доброј пракси учесника на тржишту осигурања.

9. Радуловић, Д., Зарубица, С. (2021), Потреба и разлози за осигурањем јавних бележника приликом обаљања јавнобележничке делатности. Култура полиса – специјално издање, Вол. 18, бр. 2, Нови Сад.

У овом раду аутори истражују потребе и разлоге за осигурањем јавних бележника приликом обављања јавнобележничке делатности. Рад треба да истражи и одговори, који је интерес државе, јавних бележника и странака, у вези с обављањем јавнобележничке делатности, правни основ и начин спровођења осигурања од професионалне одговорности јавнихбележника, одређивања висине осигураног случаја, настанак осигураног случаја, упоредно-правна решења јавнобележничког права. Рад се бави лицима која су учесници осигурања (осигураник, осигуравач, оштећено лице и друга лица обухваћена осигурањем), појму и предмету осигурања, у овом случају осигурању од професионалне одговорности, ризику који он доноси, заштита оштећеног лица, као и обезбеђење заштите имовине осигураника.

10. Zarubica S., Korica, S. (2023), Protection of consumers rights in life insurance contracts, Pravo – teorija i praksa, Vol 40, No. 1, 27-42, Novi Sad.

У раду се аутори баве заштитом права потрошача у уговору о осигурању живота. Осигурање живота је посебна врста делатности која има велики утицај на социјалну и економску структуру једне земље. Његово главно подручје интересовања је људски живот. Уговори о осигурању живота се темеље на основном схватању правног положаја осигураног лица као слабије уговорне стране било због свог знања о услузи осигурања и околностима које га окружују било због своје преговарачке позиције и финансијских средстава која му стоје на располагању. Осигуравач је трговац и професионалац, што се не може рећи и за осигурано лице, па му је потребно осигурати заштиту у могућим законским оквирима. У том смислу, веома је битна сигурност и заштита корисника осигурања, од свих ризика и некоректних радњи које је могуће предвидети и превенирати. Сходно значају теме рада, у раду је учињен краћи осврт на појам и особине уговора о осигурању, потом на појмовно одређење осигурања живота, те правне аспекте уговора о осигурању живота, и коначно, поентирање детаљне елаборације одабране теме рада остварило се кроз поднаслов који је анализирао заштиту потрошача (корисника услуга осигурања) код уговора о осигурању уопште, те у уговорима о осигурању живота.

з) Основни подаци о дисертацији

Наставно-научно веће Правног факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 25. октобра 2021. године одобрило је кандидаткињи израду докторске дисертације под насловом „Ризици у уговору о осигурању живота са посебним освртом на

катастрофалне ризике” и за менторку је одређена проф. др Наташа Петровић Томић, редовна професорка Правног факултета Универзитета у Београду.

Докторска дисертација Саре М. Зарубице, под насловом „Ризици у уговору о осигурању живота са посебним освртом на катастрофалне ризике” написана је на око 226 страница компјутерски обрађеног текста А4 формата (проред 1, ћирилично писмо, фонт *Times New Roman*, величина фонта 12), са 625 фуснота, уз 11 страница библиографије, у којој је наведено 228 домаћих и страних књига, чланака и поглавља у монографијама и зборницима и 4 странице садржаја.

Докторска дисертација садржи увод, општи и посебни део, закључна разматрања у којој је представљена оцена постојеће регулативе и предлози *de lege ferenda*. Општи део је подељен на 3 главе (Развој и значај животног осигурања, Извори права у животном осигурању, Ризик у осигурању). Посебни део докторске дисертације се састоји од 6 глава (Ризици у осигурању живота, Катастрофални ризици, Уговор о осигурању живота, Механизми заштите потрошача услуге животних осигурања и надзор и контрола уговора о осигурању живота, Значај и улога реосигурања у управљању ризицима осигурања живота, Истраживање – Анализа резултата пословања друштва за осигурање у животном осигурању са упоредном анализом раста БДП и раста премија животних осигурања у Србији, ЕУ и САД за период 2011-2021.).

У складу са Правилником о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ проверила је оригиналност докторске дисертације коришћењем софтвера *iThenticate*. Индекс сличности износи 21%, а све утврђене појединачне сличности с другим објављеним текстовима износе у једном случају 3%, у једном случају 2%, у пет случајева 1% и у свим осталим случајевима мање од 1%.

Менторка проф. др Наташа Петровић Томић је, на основу увида у извештај, дала позитивну оцену докторске дисертације, утврдивши да је наведени индекс сличности последица цитирања, упућивања на правне прописе, коришћења општих места и података и библиографских података о коришћеној литератури, поклапања делова текста са текстовима који се могу пронаћи на интернет страницама Универзитета у Београду или у дигиталним репозиторијумима докторских дисертација, а односе се на разне обрасце, списак литературе или прописану документацију која се доставља Универзитету у Београду за сваког кандидата, а ради одобрења теме докторске дисертације.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет докторске дисертације представља истраживање ризика који могу бити обухваћени осигурањем живота, са посебним освртом на изузетно актуелне катастрофалне ризике. Идеја је да се стручној и научној јавности понуди дело која ће значајно допринети схватању осигурања живота које покрива и катастрофалне ризике као одрживог производа осигурања. Детаљно се испитују специфичности теоријског одређења ризика осигурања

живота, с посебним акцентом на њихову правну природу, фреквентност и генерално осигурљивост као кључан појам осигурања у XXI веку, уз анализу утицаја на заштиту потрошача услуга осигурања. То значи да ће докторска дисертација имати теоријскоправну и нормативну димензију.

Савремено осигурање јесте правни (и економски) институт од изузетног значаја за сваки привредни систем, који се динамички и континуирано развија и допуњава управо пратећи друштвене односе и потребе грађана као корисника осигурања, са циљем обезбеђења правне и економске сигурности свих учесника. Осигурање у свету бележи константан раст, како у животним тако и у неживотним осигурањима. Једним делом раст је условљен све већим осигураним вредностима у неживотним осигурањима, али и све већим бројем закључених животних осигурања. Са друге стране, омогућено је покривање све већег броја ризика који прате живот и привредне активности. Убрзани развој осигурања последњих деценија може се разумети узимањем у обзир четири покретачка фактора савременог осигурања: 1) потребе за сигурношћу, која ескалира у условима модерног доба облеженог неслућеним технолошким напретком и мултипликацијом фактора ризика; 2) математичког достигнућа и финансијског управљања, која су у служби пружања што комплетније заштите свим актерима многобројних потенцијално ризичних делатности; 3) јединственог тржишта осигурања ЕУ, које не утиче само на законодавства држава чланица, већ и трећих држава (нечланица ЕУ) и 4) конзумеризма, тренда јачања заштите потрошача, који интензивно утиче на (ре)обликовање права осигурања. У XXI веку – веку све већих ризика – осигурање избија на прво место најкориснијих услуга финансијског тржишта. Практични значај осигурања прате постепено издвајање и еманципација права осигурања као све значајније гране права и правне дисциплине.

На жалост, тржиште осигурања у Србији није довољно развијено. Доступни подаци о учешћу укупне премије осигурања у БДП-у Србије говоре о значајном заостајању за развијеним земљама у свету. Предмет и циљ дисертације је анализа уговора о осигурању живота и утицаја катастрофалних ризика на животна осигурања. Уз то, на основу упоредно-правне анализе уговора о осигурању истакнуте су разлике између стања у нашем правном систему и системима развијених земаља у свету, посебно у САД и Европској унији.

Катастрофални ризици су претходних година посматрани највише кроз ризике које доносе климатске промене и са њима повезани катастрофални догађаји (пожари, земљотреси, поплаве). Катастрофални ризици као објективни ризици који наступају независно од човекове воље, без обзира да ли се ради о природним катастрофама или пандемијама, значајно се разликују од уобичајених ризика са којима се осигуравачи сусрећу у свом пословању. Неизвесност наступања, као и немогућност предвиђања висине настале штете као последице претходна су питања приликом формирања понуде за осигурање и одређивања висине премије осигурања. Правилна процена и велика међусобна зависност катастрофалних ризика и последица које могу наступити на широкој територији, укључујући велики број умрлих људи, не иде у прилог закључењу уговора који укључују овакве ризике. Међутим, са друге стране, мала вероватноћа настанка оваквих катастрофалних догађаја

подстиче осигураваче да у своју понуду укључују и катастрофалне ризике, поготово код животних осигурања.

Централни део дисертације управо се бави међусобним односом ризика и формом уговора о осигурању живота који би требало да обухвати све осигурљиве ризике, којих је, на жалост, све више. Посебан акценат ставља се на катастрофалне ризике и њихов утицај на стварање нових клаузула у уговорима. Предмет изучавања је свакако и проналажење адекватног и прихватљивог модела обезбеђивања правилног трансфера катастрофалних ризика између осигуравача и реосигуравача.

Циљ коме се у дисертацији тежи и који је остварен је да се, након истраживања развоја животних осигурања, његових модалитета у земљама ЕУ и САД, као и тренутног нормативног оквира и практичних решења која се примењују у Србији, сагледају правне празнине и неусклађености које отежавају закључивање уговора о осигурању живота и његову реализацију. Важан сегмент у изучавању је и проналажење прихватљивих решења у праву осигурања у тренутној пракси савремених и развијених земаља у делу јачања заштите права потрошача услуга осигурања.

Пандемија COVID-19 почетком 2020. године уздрмала је свет. Десили су се и други ризици, али сви они су пали у сенку пандемије која је захватила читаву планету, јер је COVID-19 регистрован у 213 земаља у свету. Имајући у виду да су прошле четири године од проглашења пандемије и у Републици Србији можемо уочити да су негативни ефекти исказани кроз губитке у одређеним гранама привреде велики и евидентни. Ипак, извесно је да економија није претрпела губитке у свим делатностима. Најтеже су погођени туризам, угоститељство, трговина и финансијске услуге. Тржиште осигурања које прати све ове делатности такође је забележило озбиљан пад финансијских резултата. Утицај пандемије на сектор осигурања је вишедимензионалан и не можемо га посматрати искључиво кроз финансијски резултат. Погоршање економских услова у земљи неминовно се одражава на пословање осигуравајућих друштава у Србији. Поштујући препоруке Народне банке Србије осигуравајућа друштва извршила су репрограм премија осигурања у 2020. години, чиме су смањила своју ликвидност и угрозила математичке резерве. Пад пословних прихода смањио је и инвестициона улагања осигуравача, што се опет неминовно одразило на привреду у целини у читавој држави.

Дугорочно гледано, пандемија мења однос према катастрофалним ризицима. Управо из примера пандемије можемо закључити да ће осигуравачи морати да промене приступ и моделе осигурања, како животних тако и неживотних. Осигуравачи су изложени великом репутационом ризику, јер уколико не реагују брзо и адекватно са исплатама поднетих захтева веома брзо могу доћи на лош глас који ће их пратити и након завршетка пандемије и дугорочно ће више изгубити, имајући у виду конкуренцију и брзину којом ће се потрошачи окренути коректнијим осигуравачима, спремним да у краћем року усвоје нове пословне стратегије. Осигуравачи у ЕУ код животних осигурања препознају ризик пандемије на основу директиве Солвентност II. Гледајући убудуће, држава ће свакако морати да помогне у превазилажењу губитака насталих пандемијом, алокацијом средстава и употребом

финансијских резерви, јер је управо држава рестриктивним мерама зауставила економске активности у циљу заустављања ширења вируса међу становништвом. Међутим, посматрано на средњи и дуги рок, страх од нове пандемије може подстаћи раст тражње за животним осигурањем.

Имајући у виду све до сада речено, предмет дисертације је настојање да се утврди на који начин осигуравачи могу у будућности учинити уговоре о осигурању живота јаснијим, прецизнијим, прилагођеним појединачним случајевима - персонализованим, имајући у виду значај заштите осигураника као потрошача услуге осигурања, посебно са аспекта потпуне информисаности о укљученим и искљученим ризицима. Пандемије као катастрофалан ризик, који ће извесно бити укључени у највећи део уговора о осигурању живота, носе са собом читав низ ризика о којима се до сада није водило рачуна приликом уговарања, као што је нпр. ризик заразе од COVID-19 (одлазак у земље у којима је изложеност зарази велика или непоштовања здравствених препорука и начина понашања у одређеним ситуацијама - самоизолација, непоштовање полицијског часа и сл.), који ће морати јасно и прецизно бити наведени као ризици који покривају или искључују обавезу осигуравача.

Предмет овог рада је, дакле, такође утицај пандемије као катастрофалног ризика на стварање нових модела уговора о осигурању живота. Ризици, поготово катастрофални ризици, постају најважнији елемент уговора о осигурању живота. Уравнотежен приступ који ће поштовати актуарске процене осигурљивости ризика, уз праћење потреба осигураника са једне стране и динамичног технолошког развоја са друге стране, довешће до нових производа у животним осигурањима. Не постоји ризик који се не може осигурати и осигуравајућа друштва ће у сарадњи са реосигуравачима сигурно пронаћи одговарајуће моделе производа у осигурању који ће у себи укључивати катастрофалне ризике. Извесно је да ће то довести до преиспитивања сума осигурања, самим тим и премија осигурања. Међутим, ни то неће бити довољно уколико овакве уговоре не закључи већи број грађана како би се у портфељу осигуравача сакупио довољан износ средстава за санацију штета која могу настати наступањем оваквих догађаја у будућности.

Посебан фокус дисертације је да се докаже да је пандемија, као глобални катастрофални догађај, изазов за осигураваче. Исто важи и за остале катастрофалне ризике које је кандидаткиња детаљно проучила: климатске промене, тероризам и земљотресе. Са друге стране, постоји велики ризик да многи осигуравачи неће моћи да одговоре на поднете захтеве за исплату осигурања и да ће држава морати да интервенише дајући финансијску помоћ овом сектору, а све у циљу спречавања стечаја привредних друштава у области осигурања. Део трансферисаног ризика, као и до сада, преузеће реосигуравачи, али питање је да ли ће и они моћи да поднесу огромне штете које су настале као последица пандемије. С обзиром на дуге рокове реализације ових уговора и потребу осигураника за правном сигурношћу и економском заштитом, евидентно је да ће кроз форму јавноприватног партнерства и држава морати да учествује у овако закљученим уговорима о осигурању живота. Информисаност о свим аспектима уговора, покривеним и искљученим ризицима, као и присуство државе као партнера и коректора евентуалних великих катастрофалних догађаја

у погледу накнаде штета свим осигураницима претпоставка је за одговарајући одговор осигураваача на повећане потребе осигураника за закључењем оваквих производа животног осигурања. За разлику од уобичајених ризика катастрофални ризици носе са собом одређене специфичности од којих издвајамо непредвидивост и висину могуће штете.

У свету у коме су катастрофални догађаји све чешћи и извеснији због „лошег управљања планетом“, анализирање катастрофалних ризика и њиховог утицаја на производе животног осигурања наметнуло се као веома актуелно и важно у овом тренутку и определило предмет и циљ дисертације. Стога се дисертација бави и тренутним стањем заштите потрошача услуга осигурања и њиховим правима на потпуну информисаност и адекватну процесноправну заштиту. За правилну заштиту пресудан ће бити добро постављен правни оквир у законодавству Републике Србије. Из унапређеног правног оквира створиће се услови за настанак и нове процедуре уговарања, информисања и саветовања потрошача пре закључења уговора.

Као што се из свега наведеног види циљ дисертације је да се спроведе свеобухватна и детаљна анализа с обзиром на то да у домаћој правној теорији не постоји ниједно дело монографског карактера наведене садржине које је на детаљан и свеобухватан начин анализирано ова питања који су од изузетног значаја за пружање комплетне заштите осигураницима животног осигурања, као и враћање пољуљаног поверења у осигуравајућа друштва, а самим тим и за адекватну заштиту корисника услуга осигурања (потрошача). Кандидаткиња је критичка посматрала домаће законодавство, уз изношење предлога за унапређење регулативе ових питања и лакшу имплементацију правила која чине модерно уговорно право осигурања.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Дисертација се базира на неколико хипотеза које су међусобно повезане и чине једну целину.

а) Основне хипотезе

Изнети предмет рада, циљеви и супротстављени проблеми у уговорима о осигурању живота детерминисали су и хипотезе које усмеравају истраживање у задатим оквирима. Хипотезе су последица постављеног оквира рада. Специфичности ризика у осигурању живота у односу на ризике код уговора о осигурању имовине значајно утичу на главне елементе уговора - премију осигурања и суму осигурања. Правилан приступ могућим ризицима осигурања за последицу има адекватан уговор као производ осигурања, који је атрактиван за грађане као потрошаче понуђених услуга. Захваљујући добро осмишљеној стратегији уговора о осигурању живота - који инволвирају све више ризика осигурања - осигураваачи повећавају портфолио закључених уговора, што им омогућава несметано и континуирано пословање. Држава са своје стране у сектору осигурања бележи добре

результате пословања, што обезбеђује запошљавање великог броја радника у том сектору, уз капитализацију значајних новчаних средстава која се пласирају на финансијским тржиштима, подстичући раст БДП-а и стварајући материјалну сигурност осигураним грађанима у будућности. Анализа доступних података треба да истражи следећу основну хипотезу које гласи:

Ризици у осигурању живота детерминишу уговоре о осигурању живота, подстичући њихов број и модалитете осигурања, што позитивно утиче на грађане и њихову материјалну сигурност, са једне стране, и развој и раст индустрије осигурања као важног финансијског чиниоца развоја сваке земље, са друге стране.

Поред наведене хипотезе, главне хипотезе ове дисертације су и:

Суочени са пандемијом COVID-19 и подстакнути повећаном тражњом за покриће овог катастрофалног ризика, као тренутно најтраженијег у осигурању, осигуравачи ће извесно променити приступ и моделе животних осигурања.

Све већа тражња за покрићем катастрофалних ризика, па и пандемије, изложила је осигураваче великим и за сад подношљивим губицима у осигурању. У овом тренутку реосигурање уговора о осигурању живота, тачније покриће једног дела ризика из уговора, је једини могући модел трансфера ризика осигурања и превазилажења неликвидности. Модел јавно-приватног партнерства државе и осигуравача извесно ће се појавити као нови модел, који ће омогућити преузимање огромних штета које изазива пандемија и које ће потенцијално превазићи укупне могућности осигуравача и реосигуравача.

Механизми заштите потрошача услуга осигурања који су предвиђени законодавством Републике Србије не пружају довољну заштиту потрошачима и нису у потпуности усклађени са комунитарним правом ЕУ.

Помоћне хипотезе имају за циљ да се кроз њихову анализу дође до логички заокруженог истраживања и података које ће бити релевантни, а на основу којих ће се формирати правилан закључак на крају истраживања. Употреба научних метода омогућиће да читаво истраживање добије научну вредност. Анализа ризика у осигурању живота захтева да се тестира и евентуално потврди да:

Катастрофални ризици представљају непредвидиве догађаје који са собом носе катастрофалне штете. Грађани, бојећи се последица катастрофалних догађаја, траже и подстичу осигуравајућа друштва да их осигурају и од оваквих ризика, чиме се повећава број закључених полиса животних осигурања код нас и у свету.

Правилно и прецизно дефинисани покривени и непокривени ризици из уговора о осигурању живота представљају најбитнији део уговора којим се отклања правна несигурност и обезбеђује јасан и квалитетан уговор, као и његово извршење на уговорени начин, на задовољство осигураника и корисника уговора. Јачање позиције потрошача услуга осигурања кроз уговорне клаузуле, допринеће повећању броја закључених уговора осигурања живота.

Катастрофални догађаји, њихов интензитет и штете које се јављају као последица представљају кључне детерминанте ризика у животним осигурањима. Због климатских

промена, сајбер криминала и пандемија извесно је да ће катастрофални ризици представљати све већи и значајнији фактор укупних односа у друштву, поготово у сектору осигурања.

б) Образложење постављених хипотеза

1. Како би очували портфолио осигурања и наставили са радом и након наступања пандемије COVID-19, осигуравачи морају пронаћи нове моделе којим ће одговорити новонасталој ситуацији. Губици који су се акумулирали током пандемијских година, а који су повезани са животним осигурањима, подстакли су стварање производа у животном осигурању који ће покрити не само класичне ризике, већ и све катастрофалне ризике који су присутни, посебно пандемију. Многи осигуравачи већ су у своју понуду уврстили као нови производ путног осигурања проширење покрића осигурања трошкова лечења насталог услед пандемије COVID-19. Слична је ситуација и код животних осигурања, где су понуђени нови модели уговора о осигурању живота у смислу убацивања и повезивања допунских ризика. Друштва за осигурање у свету су још брже и прецизније одговорила на кризу у животним осигурањима изазвану пандемијом.

2. У свету постоје анализе које говоре о укупним штетама у 2020. години након избијања пандемије. Процена је да су губици у сектору осигурања премашили 200 милијарди америчких долара. Колико ће заиста износити на крају пандемије тек ћемо сазнати. За то време осигуравачи морају наставити своју делатност. Постоји захтев да се промене у нормативном делу и фактичка усклађивања дешавају у ходу. Примера ради, у Сједињеним Америчким Државама већ је изнет предлог Закона о осигурању од ризика пандемије, по угледу на Закон о осигурању од ризика тероризма из 2015. године, којим се предвиђа успостављање националног програма у коме би осигураници, осигуравачи и влада заједнички сносили ризик прекида пословања услед пандемије.

3. Постојећи механизми предвиђени у законима у Републици Србији заостају за решењима која постоје у ЕУ и свету. Динамичан развој сектора осигурања оголио је све недостатке и мањкавости постојећег правног оквира у осигурању. Како би се осигурање правилно развијало потребно је покушати ојачати права потрошача услуга осигурања као уговорне стране. Правилно постављен модел информисања, саветовања, преговарања, закључивања, праћења и реализације уговора о осигурању привући ће грађане и створити неопходну критичну масу задовољних потрошача, чији број ће омогућити континуирано пословање осигуравача. Праћењем директива и решења у ЕУ и развијеним земљама, доћи ће се до добрих и прихватљивих решења и у Републици Србији.

4. Већи број укључених катастрофалних ризика доводи до већег броја уговора, већих прихода осигуравајућих друштава и самим тим и значајније улоге у финансијским тржиштима земаља у којима послују. Да би се трендови раста наставили, потребно је ову динамичну област стално унапређивати новим правним решењима. Нове технологије, као нпр. вештачка интелигенција, итекако могу помоћи у правилном прорачунавању

трансферисаних ризика на осигуравајућа и реосигуравајућа друштва у циљу добијања одрживог производа, који ће одговорити свим неизвесним догађајима за време трајања уговора.

5. Животна осигурања представљају најраспрострањенију и најважнију врсту осигурања у готово свим земљама у свету, уз помоћ које се човек на време обезбеђује од уговорених ризика, најчешће смрти односно губитка или смањења способности привређивања. Данас готово да нема човека који нема закључену неку врсту уговора о осигурању. Живот и ризици који нас окружују захтевају да се њима управља тако да не отежавају живот грађана, не успоравају привредне активности и уколико се и десе не представљају кочницу даљег развоја друштва у целини. Климатске промене и катастрофални догађаји као последице истих, због великих штета које настају након земљотреса, поплава, пожара, пандемија, најчешће прати и смрт великог броја људи, што опет последично захтева исплату великог броја уговорених сума осигурања у краћем периоду. Притисак који се ствара често превазилази финансијске могућности осигуравача и потребне су финансијске интервенције и реосигуравача како би се санирали такви велики штетни догађаји.

6. Историјски посматрано, пандемије као један од катастрофалних ризика у осигурању остављале су несагледиве последице, како по становништво тако и по укупан друштвени и привредни развој свих држава захваћених пандемијом. Глобализација и олакшано кретање становништва широм планете довело су до тога да се последња пандемија COVID-19 за мање од пола године прошири на целу планету и зарази стотине милиона људи у свету. Последице већ сад можемо проценити као највеће у историји, посматрајући број умрлих грађана и пад привредних активности у читавом свету. Климатске промене које практично тешко можемо зауставити без радикалних измена у понашању људи ставиле су целу планету пред, до сада, непознате изазове. Осигурање у таквом окружењу добија сасвим посебну димензију и представља потребу грађана, а не луксуз.

4. Кратак опис садржаја докторске дисертације

Докторска дисертација се састоји из општег и посебног дела, поред уводних и закључних разматрања.

У уводном делу рада је представљен предмет и циљ докторске дисертације. Потом су истакнуте основне хипотезе од којих се полази у истраживању и методе које су примењене приликом анализе проблема који спадају у опредељени предмет дисертације. На крају уводног дела је укратко изложена систематика даљег излагања.

Општи део подељен је на три главе.

У првој глави кандидаткиња је анализирила *Развој и значај животног осигурања*. Међусобна зависност осигурања као делатности и потреба корисника осигурања кроз историју константно је присутна и резултат је интеракције између потреба корисника осигурања и могућности осигуравајућих друштава да одговоре тим захтевима. Истиче се значај животног осигурања као правног механизма заштите појединаца и друштва у

контексту социјалне сигурности и економског развоја друштва. Анализирају се различити историјски модели осигурања и њихова еволуција. Посебна пажња посвећена је развоју правне регулативе у Републици Србији и њеном утицају на развој тржишта осигурања у земљи. У овом поглављу се дају препоруке за неопходни даљи развој и модернизацију правне регулативе у области осигурања живота. Хронологија развоја је посматрана и кроз анализу позитивноправних решења тог времена како би се сагледали услови и модели осигурања кроз време.

Друга глава носи назив «Извори права у животном осигурању» и усмерена је на истраживање извора права који се односе на осигурање, посебно на животна осигурања. Анализира се постојећи нормативни оквир који чине Закон о осигурању и Закон о облигационим односима као базични извори права осигурања. Даља анализа је усмерена на сам уговор о осигурању живота, посматран из угла постојећих Општих и Посебних услова за осигурања. Како би се повезала целокупна легислатива, у овом делу рада је проучена и судска пракса као извор права осигурања.

Трећа глава се бави ризиком. У овом поглављу разматра се појам ризика као основног елемента осигурања, са фокусом на дефинисање и класификацију различитих врста ризика. Какндидаткиња нас уводи у проблематику која ће бити предмет истраживања, будући да је јасно разграничење догађаја који су осигурљиви од оних који то нису претпоставка фундирано постављене тезе. Разматрају се фактори који утичу на настанак штетног догађаја (осигураног случаја). Анализира се утицај ризика на правни однос између осигураника и осигуравача. Наглашава се значај управљања ризицима у процесу осигурања и примена различитих метода процене ризика. Поглавље такође истражује правне, као и финансијске аспекте управљања ризицима.

Посебни део је подељен на шест глава.

У глави која носи назив «Ризици у осигурању живота» ауторка отвара централни део дисертације, у коме се бави свим врстама ризика везаних за живот као лично добро који носе епитет осигурљивих. Анализиране су врсте ризика, њихов појам, однос ризика осигурања према тржишту осигурања. Осигурљиви ризици код осигурања ризика смртности и доживљења, као и допунски ризици осигурања незгоде из осигурања живота заједно са ризицима из рентног осигурања такође су сагледани у светлу постојећих нормативни решења и постојећих модела уговора о осигурању живота. Сви ризици који су на основу Закона о облигационим односима искључени из уговора о осигурању живота у Србији (самоубиство, намерно убиство, намерно проузроковање несрећеног случаја, ратне операције и уговорно искључење ризика) посебно су проучени и са теоријског и са практичног аспекта примене у пракси делатности осигурања.

Логичан наставак централног дела дисертације представља излагање о катастрофалним ризицима код осигурања живота. Дефинисани су појам и правна природа катастрофалних ризика, њихове сличности и разлике у односу на остале ризике које су обрађени у претходној глави. Размотрено је тренутно стање у погледу осигурљивости појединих катастрофалних ризика као што су климатске промене, тероризам, земљотрес и

поготово пандемија COVID 19, као глобалног догађаја који је задесио цео свет током 2020. године. Кандидаткиња није занемарила утицај катастрофалних ризика на животна осигурања у смислу раста премија осигурања уважавајући све негативне ефекте који су се тренутно појавили у сектору осигурања у свету и код нас. На бази добијених резултата анализирањем и праћењем најактуелнијих научних радова из области осигурања и законских решења земаља са најразвијенијом делатношћу осигурања, кандидаткиња покушава да сагледа стање и перспективе развоја животног осигурања у Републици Србији, уважавајући анализирани катастрофалне ризике, посебно питање осигурљивости ризика пандемије у наредном периоду и примењивости постојећих законских решења у националном законодавству.

На главу која читаоца уводи у појам ризика у осигурању живота природно се надовезује глава «Уговор о осигурању живота», у којој кандидаткиња детаљно и аналитички обрађује уговор о осигурању живота са аспекта постојећих правних норми. Посебно су истакнуте врсте уговора и то: животно осигурање за случај доживљења, осигурање живота за случај смрти, мешовито животно осигурање и животно осигурање за случај доживљења уз допунско осигурање од последица несрећног случаја (незгоде), осигурање живота везано за инвестиционе фондове. Кандидаткиња се бавила и животним осигурањем корисника кредита, јер је реч о производу осигурања који представља значајан удео у укупном броју склопљених животних осигурања. Кандидаткиња се бави конститутивним елементима уговора и самим поступком закључења уговора о осигурању живота. Овде покушава да кроз анализу општих института уговора направи копчу са општим институтима осигурања ради сагледавања тренутне позиције корисника услуге осигурања.

У наставку ће се бавити механизмима заштите потрошача услуге животних осигурања. Обавеза информисања потрошача и обавеза саветовања обрађене су управо из угла њиховог значаја унутар механизма заштите потрошача. Сви ризици у животним осигурањима обрађени су у односу на уговараче осигурања, њихову информисаност о могућности наступања осигураних ризика и правним последицама након наступања осигураног догађаја. Изнете су и све специфичности које прате преузимање ризика у делатности осигурања. У правном делу анализирани су одлуке које се доносе у вези са ризицима осигурања. Поглавље такође разматра правне инструменте заштите потрошача услуга животних осигурања, са посебним освртом на смернице Народне банке Србије.

Посебна глава је посвећена реосигурању које је неопходно, имајући у виду катастрофалне штете које настају као последица остварења катастрофалног ризика. Анализа принципа реосигурања, карактеристика и конкретног правног акта-уговора о реосигурању задатак је у овом делу рада. Ограничења утврђена законским и подзаконским актима односно директивама такође су анализирана како би тачно дефинисали улогу и задатак реосигурања код осигурања катастрофалних ризика у животним осигурањима.

Истраживање које кандидаткиња презентује у претпоследњем поглављу докторске дисертације повезано је са анализом резултата пословања осигуравајући друштва у животним осигурањима у Србији у погледу повећања премија животних осигурања, самим тим и раста БДП-а Републике Србије. Упоредноправном анализом појединих земаља ЕУ и

САД сагледава се међузависност утицаја катастрофалних ризика на пословање и раст/пад премије осигурања посматраних земаља и њихов раст БДП-а. Посматрани период за анализу доступних података је од 2011. до 2021. године. Поглавље пружа анализу статистичких података и трендова, истичући факторе који су утицали на перформансе тржишта. Такође се разматрају импликације резултата истраживања на будући развој и регулативу у области осигурања живота. Тај део рада, заједно са теоријским делом дисертације, од помоћи је да се недвосмислено и научно релевантно утврде закључци.

У закључку се сумирају резултати истраживања и дају препоруке за унапређење правне регулативе у осигурању живота у Србији. У закључном делу рада стављају се у међусобни однос добијени резултати са постављеним хипотезама у дисертацији. Кандидаткиња истиче потребу за унапређењем предуговорног информисања и саветовања осигураника. Такође се разматрају препоруке за побољшање правне заштите осигураника и осигуравача. **Један од закључака дисертације је потреба за значајним и системским унапређењем правне регулативе у области осигурања живота.** До овога ће бити могуће доћи усклађивањем са европским стандардима, пратећи савремене друштвене и економске услове. Наглашава се важност преузимања катастрофалних ризика у животним осигурањима за правну и социјалну сигурност, економски развој, као и улога правне регулативе у обезбеђивању стабилности и раста тржишта. Препоруке садржане у самом раду, сумиране у закључку, укључују предлоге за унапређење законског оквира и праксе у осигурању живота са циљем боље заштите интереса осигураника и осигуравача, све у функцији одрживог развоја осигурања, као једне од носећих грана привредног развоја сваке државе.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Опредељење за предложену тему докторске тезе може бити оправдано из неколико разлога.

Предложена тема докторске дисертације има своју научну и практичну оправданост. Научна оправданост предложене теме огледа се у чињеници да у правној литератури још увек нема (довољно) радова који су посвећени овој теми. Основно научно оправдање састоји се у потреби да се на један целовит и систематичан начин прикаже значај уговора о осигурању живота са посебним освртом на катастрофалне ризике. Такав рад је неопходан из најмање неколико разлога. Прво, да се на основу докторске дисертације установи на ком степену развоја се ови правни институти тренутно налазе у праву осигурања Републике Србије. То је захтеван процес, који се не може успешно окончати без одговарајуће упоредноправне основе, која би послужила као узор. Друго - и повезано са првопоменутиим циљем - да се укаже на потенцијалне правце развоја института уговора о осигурању живота, који укључује и катастрофалне ризике. Треће, правна анализа овог питања неће бити могућа без утврђивања његове правне природе, што се *per se* мора сматрати изузетним доприносом докторске дисертације. Најзад, на темељу претходно поменутог, биће могуће диференцирање режима уговора о осигурању живота у редовним приликама и уговора о осигурању живота

који укључује и катастрофалне ризике, што је у светлу најновијих дешавања више него пожељно.

Очекивани резултати су уско повезани са постављеним циљевима. У том смислу дисертација на обрађује уговоре о осигурању живота, посебно са аспекта катастрофалних ризика, уз анализу домаћег законодавства и предлоге за што ефикаснију имплементацију одредаба из права осигурања Европске уније.

Са становишта наше правне доктрине, научно оправдање огледа се у томе што не постоји монографија која детаљно обрађује предмет истраживања докторске дисертације. Наиме, постоји незанемарљив број радова који се односе на регулисање уговора о осигурању живота, али ниједан који се бави тим питањем у контексту катастрофалних ризика, а с обзиром на то да је претходни период обележила пандемија COVID-19, као и бројних других катастрофалних ризика, постојање детаљне анализе овог питања чини се неопходним.

Посебном значају теме доприноси и чињеница да ће се утврђивањем утицаја катастрофалних ризика на развој уговора о осигурању у земљи и свету доћи до података шта треба променити у нормативном супстрату, јер динамика која прати сектор осигурања често иде испред норми које су важеће. Постојећи Закон о облигационим односима као базичан закон за уговорно право у добром делу је превазиђен, те постоји потреба да се изменама створи бољи и савременији правни оквир у осигурању. Значај који сектор осигурања има за сваку државу кроз прикупљена средства премија осигурања и њихов даљи пласман у привредне активности земље намеће обавезу сталног усавршавања и усклађивања са развијеним земљама, у којима је осигурање препознато од грађана као модел социјализације ризика и њиховог трансфера са грађана на друштва за осигурање, као услужну делатност у функцији грађана. Коначно, оправданост предложене теме докторске дисертације налази се и у њеној несумњивој актуелности.

Практична оправданост докторске дисертације огледа се у непосредном и посредном доприносу који би могла имати у сектору осигурања. Непосредни допринос састоји се у предлагању конкретних модалитета уговора о осигурању живота који обухватају и катастрофалне ризике, за које је извесно да ће нам у будућности итекако бити потребни. Имајући у виду изнете податке јасно је да је у сектору осигурања дошло до великих догађаја који захтевају брзу реакцију државе и осигуравача. Пандемија као катастрофални ризик преокренула је живот, начин понашања свих грађана и привредних субјеката. Исто важи и за климатске ризике који су довели до тога да водећи светски осигуравачи и реосигуравачи приступају савезима који су врло нетолерантни на све ESG ризике. Нормативна решења постала су на неки начин ограничавајућа, поготово у нашој земљи. Пракса и живот захтевају нова решења и прилагођавање новонасталој ситуацији. Пандемија и остали катастрофални ризици као најтраженији последњих година постављају велике изазове пред осигураваче јер се од њих тражи да прошире понуду осигурања укључујући и поменути катастрофални ризик. Потребно је доћи до одрживог решења и на страни осигуравача имајући у виду потенцијале опасности од великвидности и банкротства. Осигурање живота са покрићем

катастрофалних ризика, уз јасно дефинисане покривене и искључене штете, без сумње је производ који ће допринети одрживом развоју осигурања у сфери личних ризика.

Посредни допринос резултата докторске дисертације огледао би се у изношењу предлога за побољшање регулаторног оквира осигурања и повећање степена заштите потрошача услуга осигурања. Наиме, како важећи регулаторни оквир садржи приличан број неусклађености са стандардима Европске уније и како је на дневном реду у свету усвајање стратегије покрића катастрофалних ризика, изношењем фундираних предлога посредно би се допринело и помогло тржишту осигурања у погледу како краткорочних, тако и дугорочних тактика у погледу новонасталих изазова. На основу упоредноправне анализе доћи ће се до прихватљивих решења која би могла бити имплементирана у законску регулативу Републике Србије, чиме ће се остварити и научни и стручни допринос развоју права осигурања. Правно гледано, обезбеђењем научно релевантних резултата доћи ће се до адекватније формулисаних клаузула у уговорима о осигурању и реосигурању, којима ће се обезбедити повољнији уговор за осигуранике (са аспекта висине премије осигурања и покривања већег броја осигурљивих ризика). Такав уговор ће бити економски исплатив, правно утемељен, посебно са аспекта покривања катастрофалних ризика. Грађани ће као потрошачи тако добити јасније и прецизније уговоре и лакше ће моћи да схвате све погодности из таквих понуђених производа осигурања.

Друштвена оправданост докторске дисертације огледа се у потреби да се пружи, пре свега теоријски, а у нешто ужем смислу и практични, допринос разумевању питања осигурљивости катастрофалних ризика у контексту уговора о осигурању живота. Синергијским деловањем практичног и теоријског доприноса могу се створити подстицајни услови за развој културе животних осигурања у Републици Србији. Ово је свакако један од најбитнијих циљева права осигурања са израженом социјалном конотацијом.

Дисертацијом се широј јавности представља проблематика која чини предмет дисертације, са жељом да резултати истраживања представљају зачетак интензивнијих промишљања и дебата (како у науци, тако и у пракси). Истраживање само по себи не може бити циљ. Научну оправданост ћемо добити уколико добијени резултати буду релевантни за стварање научно утемељених предлога који могу допринети измени правног оквира у животним осигурањима. Уколико и један предлог односно закључак из дисертације буде усвојен од стране правних теоретичара и оних који се баве стварањем нових законских и подзаконских докумената, научни допринос аутора ће бити значајан.

Узевши у обзир све напред изнето, постоји потреба да питање уговора о осигурању живота са освртом на катастрофалне ризике буде предмет свеобухватне и критичке научне обраде. Дисертација даје одговоре на питања какав уговор о осигурању живота, са аспекта нових изазова катастрофалних ризика у осигурању, а поготово пандемије, треба развити како би се потрошачи осећали заштићено.

6. Закључак

На основу свега наведеног, Комисија је утврдила да је дисертација кандидаткиње **Саре М. Зарубице**, под насловом „**Ризици у уговору о осигурању живота са посебним освртом на катастрофалне ризике**“ урађена у складу са одобреном пријавом (уз одређена одступања у погледу структуре садржаја, која су првенствено последица новостечених знања током дугогодишњег научно-истраживачког рада) и досеже високе универзитетске, нарочито теоријске јуристичке стандарде. Конкретно, предметни докторат представља самостални и оригинални научни рад из уже пословноправне научне области. Стога, са великим задовољством, констатујемо да су се стекли сви академски услови за њену јавну одбрану, те у том смислу и чинимо предлог Наставно-научном већу Универзитета у Београду – Правног факултета да је одобри.

У Београду, 22. августа 2024. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

Професор емеритус др Мирко Васиљевић,
Универзитет у Београду – Правни факултет

Проф. др Наташа Петровић Томић, редовна професорка,
Универзитет у Београду – Правни факултет

Проф. др Владимир Чоловић, редовни професор,
Правни факултет Универзитета Унион